

715-716
JULIOL-AGOST 2019 • 7,50 €

SERRA

D'OR

**ANDORRA, 600 ANYS
DE PACTISME**

Susanna Vela, M.J. Lluelles,
Joan Massa i Àlvar Valls

**Reviure el passat a través de
les fotografies del besavi**

Sílvia Muñoz d'Imbert

**La pau es va acomiadar a
Polònia. La II Guerra Mundial**

Jordi Mata

Viatge a la Lluna. 50 anys

Xavier Duran

La força de la no-violència

Jordi Sànchez

**Montserrat Mainar, esmaltadora
a prova de foc**

Aitor Quiney

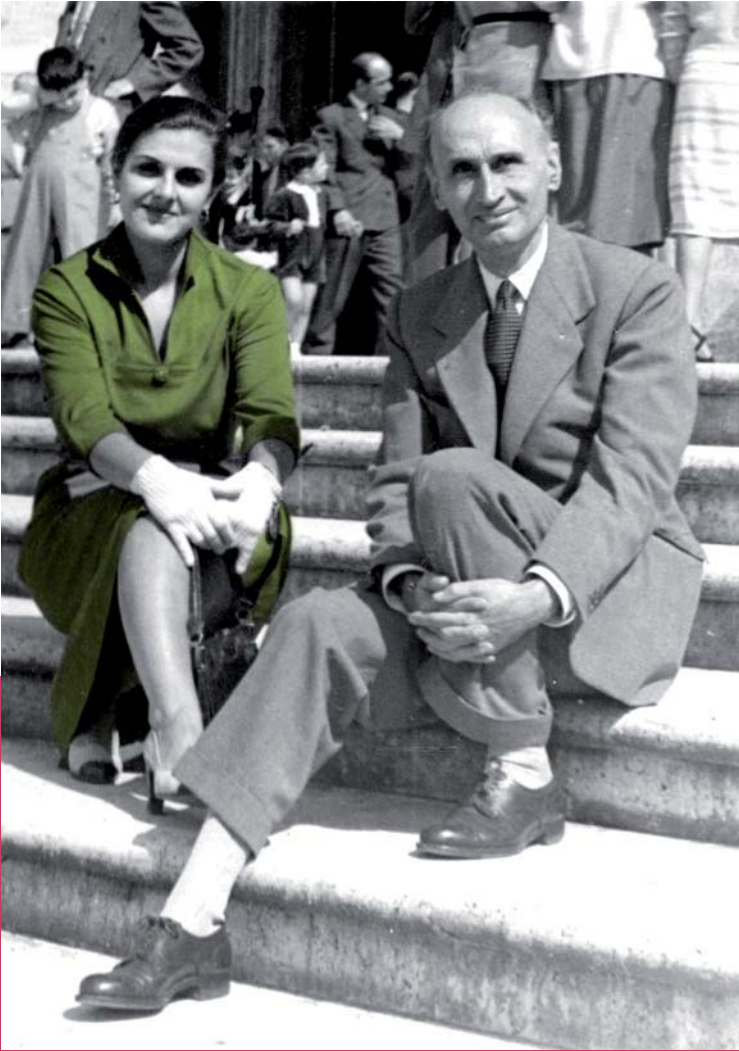
Eva Piquer, enfilant paraules

Marta Nadal

Libres per a infants i adolescents

Teresa Mañà

Carlota Soldevila

un centenari discret

per Guillem-Jordi Graells

«Carlota Soldevila i Escandon va néixer a Barcelona el 12 de gener de 1919, cosa que desmentí durant dècades el seu carnet d'identitat.»

Amb el seu pare, l'escriptor Carles Soldevila, al Vaticà.

Si cerqueu a la xarxa informació sobre l'actriu Carlota Soldevila, trobareu que tant les fitxes biogràfiques —incloent la de la *Gran enciclopèdia catalana*— com moltes de les necrològiques aparegudes a la premsa arran de la seva desaparició la donen com a nascuda el 1929, o sigui que enguany hauria complert noranta anys. És, però, una de les darreres facècies que ens gasta la coneguda coqueteria de la Lota, és a dir, allò que abans es considerava tan «femení» que és, o era, amagar-se anys. I en això ella hi reeixí fins a extrems insuperables.

Perquè Carlota Soldevila i Escandon va néixer a Barcelona el 12 de gener de 1919, cosa que desmentí durant dècades el seu carnet d'identitat, on una errada burocràtica o alguna manipulació ho havia convertit en 1929. Guitarra que ara aixafó sentint-me una mica culpable, però amb afany que no passi desapercibuda l'efemèride i per si som a temps de retre-li homenatge o almenys un record en-

tranyable. Per cert, naixia una setmana exacta abans que Joan Brossa, un autor pel qual va tenir predilecció, corresposta amb una admiració excepcional per part del poeta cap a la dona i l'actriu.

Filla de l'escriptor Carles Soldevila i Zubiburu —i, per tant, neboda de Ferran Soldevila— i de Rosario Escandón Guzmán, va viure des de petita en l'entorn de la burgesia cultivada barcelonina. Ella, les seves germanes i el germà van estudiar a casa amb una institutriu —segons ella per vel·leïtats aristocratitzants de la mare— fins que seguiren ensenyaments més regulars al Tècnic Eulàlia. Res d'especial: l'educació típica d'una filla de casa bona, amb el pare novel·lista, articulista, comedògraf i funcionari de la Mancomunitat i —després del tràngol de la dictadura primoriverista— de la Generalitat.

La cosa es va tòrcer el 1936, arran de l'alçament militar i la revolució. Les amenaces de mort al pare fan que la família s'exiliï a París, on la Carlota aprèn a fons el fran-

Jaume Pla, caracteritzat com el bomber de *La cantant calba* d'Eugène Ionesco representada per l'ADB al Teatre Romea el 1959 davant la mirada de Carlota Soldevila.

A l'ADB durant una època té cura dels espectacles de L'Esquirol —teatre per a infants— i en un d'aquests espectacles, *Les aventures d'en Massagan*, coincidirà amb un jove Fabià Puigserver. (Foto: Barceló)

cès i ajuda la primparada economia familiar fent de model a la pelleteria Frouchmann, on s'enamora del cap del taller, un armeni. Van ser coses que va revelar només en els darrers anys i que evitava anteriorment per tal que la gent no fes comptes... La família retorna a Barcelona el 1940, amb l'ocupació nazi, menys el pare, que encara trigarà dos anys a atrevir-s'hi. Són temps durs: el germà Octavi és internat en un camp de concentració i no poden comptar amb els ingressos paterns, de manera que la Lota es posa a treballar, primer en un despatx d'advocats i després en una editorial. I el 1946 es casa amb un ric industrial cotoner, Ramon Goig, iniciant una vida de «senyora de» que vivia al carrer Laforja en aquella grisa postguerra.

La «salvació» d'aquell destí de «senyora de Goig» arriba amb la creació de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona, aquella iniciativa de la burgesia barcelonina més o menys catalanista, presidida per l'oncle Ferran, i la seva implicació en aquella activitat, que arribaria a ser total. Hi fa d'actriu, de regidora, d'organitzadora dels muntatges anuals del grup L'Alegria que Torna, i, més endavant, esdevé patrona de la Fundació Cultural ADB. D'aquelles experiències i dels molts papers d'actriu sempre va recordar el de senyora Smith a *La cantant calba* de Ionesco, que fou una obra que continuaren representant durant anys un cop liquidada l'ADB. Només els calia un tresillo i el vestuari de cada intèrpret. I que en Jaume Pla portés el casc de bomber, és clar.

“

La «salvació» d'aquell destí de «senyora de Goig» arriba amb la creació de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona [...] i la seva implicació en aquella activitat, que arribaria a ser total.

”

L'octubre de 1961, quan tenia quaranta-dos anys, va participar en el mític curset del mim xilè Italo Riccardi i engega el Departament de Pantomima de l'ADB. De la confluència amb els grups d'Albert Boadella i Anton Font en naixerà l'any següent la companyia Els Joglars, amb els quals participa durant tota la primera etapa. En paral·lel, però, continua fent d'actriu i organitzadora a l'Agrupació i, molt especialment, té cura dels espectacles de L'Esquirol, la secció dedicada al teatre d'infants. En un d'aquests, *Les aventures d'En Massagan*, hi coincideix amb un

jove acabat de tornar de l'exili polonès, Fabià Puigserver. En el darrer espectacle de l'ADB abans que la clausuressin per ordre governativa, *L'òpera de tres rals*, és la cantaire de romanços que avui encara podem reviure en un enregistrament discogràfic que demana a crits la reedició.

El tancament forçós de l'ADB el 1963 no estronca la seva dedicació escènica, ja que fins al 1967 és mim, i també regidora, en els successius espectacles d'Els Joglars. Entremig, però, es trenca el seu matrimoni, un abandó marital que explicava amb una gràcia elegant: «Em va dir que sortia a fer un tomb, que li preparés un arròs caldós... i no va tornar mai.» Deixa el grup de mim quan ja fa un temps que està implicada també en una nova aventura: el Grup de Teatre Independent del CICF i la seva secció de teatre infantil, L'Òliba. Eren, d'alguna manera, una continuïtat de l'ADB i L'Esquirol, però amb una visió mirant cap a la

En el darrer espectacle de l'ADB abans que fos clausurada per ordre governativa, *L'òpera de tres rals* de Brecht, estrenada el 1963 al Palau de la Música, Carlota Soldevila hi feia de cantaire de romanços. (Foto: Barceló)

En el paper de comtessa a *La diada boja* o *Les noces de Fígaro*, de Beaumarchais, representada pel Grup de Teatre Independent. A la foto la veiem amb Ovidi Montllor. (Foto: Barceló)

professionalització i el compromís per la renovació del repertori i l'acostament a les tècniques i l'estètica teatral de l'Europa d'aquells anys. Hi coincideix amb gent sortida de l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, com Francesc Nel·lo i Fabià Puigserver, i aconsegueix fer parlar d'ella com a actriu amb la comtessa de *La diada boja* o *Les noces de Fígaro*. També intervé en els discos de rondalles que edita Edigsa.

En paral·lel a tot això —són anys de molta activitat i en molts fronts per part de tothom— fa de regidora a la naixent Cova del Drac del carrer de Tuset mentre manté una llarga relació amb Guillem d'Efak, una *liaison* tempestuosa sobre la qual anys a venir ironitzava no sense un deix d'amargor. I amb ell i un parell de socis més —l'inevitable Fabià i Núria Picas—, el 1968 obren un local semblant, La Cucafera, al carrer de Brusi, on no aconsegueixen, però, permís per a fer-hi actes públics, de manera que acabarà essent magatzem i local d'assaigs fins que el traspassen uns anys després.

La següent iniciativa en què participa és l'Institut del Teatre, arran de la renovació total que hi imprimeix el nou director, Hermann Bonnín. Hi entra com a professora d'expressió corporal i mim, però aviat serà delegada de direcció per a tota mena de temes, membre de la comissió coordinadora d'estudis i factòtum en molts aspectes fins a la seva jubilació forçosa... que va caldre disfressar

“

La Lota segueix en Fabià i els nous amics, Lluís Pasqual, Pere Planella, Muntsa Alcañiz, Domènec Reixach i Lluís Homar, en l'aventura de transformar la sala de la cooperativa graciencina La Lleialtat en la seu estable d'una companyia.

”

de baixa voluntària per esvaïr tota sospita sobre la veritable raó, l'edat. I a la vegada s'apunta a un nou grup, el Teatre de l'Escorpí, creat per Josep Montanyès, Fabià Puigserver i un servidor, on és la presentadora —en tàndem amb un joveníssim Lluís Homar— a *Quiriquibú*, una retrobada amb el teatre brossià, anys després d'haver estat en una de les estrenes d'*Or i sal* amb l'ADB, que recordava amb detall, tot i que el seu nom no figura en el programa de mà.

El pas fugaç per l'Escorpí fou el pròleg per a la implicació en el projecte definitiu, el Teatre Lliure, que arrenca la primavera del 1976, durant les representacions de l'espectacle brossià. La Lota segueix en Fabià i els nous amics, Lluís Pasqual, Pere Planella, Muntsa Alcañiz, Domènec Reixach i Lluís Homar, en l'aventura de transformar la sala de la cooperativa graciencina La Lleialtat en la seu estable d'una companyia que, a més, programa música, dansa i altres grups i que funciona en règim cooperatiu, amb uns primers anys —que ara potser estem mitificant— d'autèntic convent de clausura. Al Lliure, però, la Lota, com la resta d'integrants, creix com a intèrpret amb la diversitat i la continuïtat dels reptes: tres o quatre produccions cada temporada i una relació impressionant de personatges i experiències.

Hi és l'anunciadora dels assalts en el combat de boxa de *Mahagonny*; una aristòcrata parisencina en vigílies de la

1976. A l'assaig de *Quiriquibú*, una retrobada amb el teatre de Brossa. (Foto: Arxiu Històric del Poblenou)

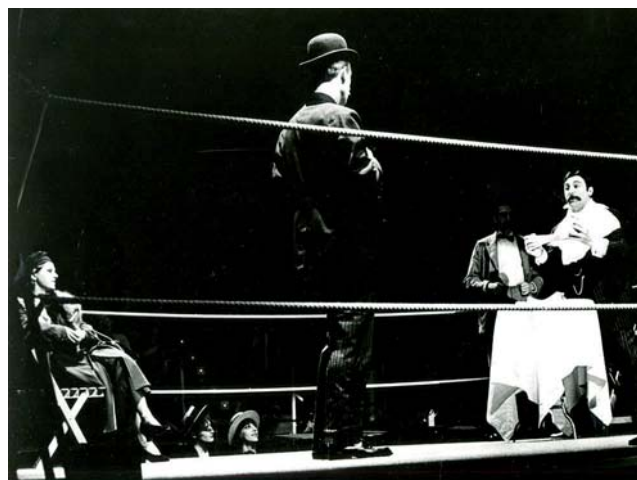
Pàg. següent: A *Un dels últims vespres de Carnaval*, de Goldoni, en versió catalana seva i de Lluís Pasqual, hi representa una inoblidable Madame Gateau. (Foto: Barceló)

En un retrat de Ros Ribas.

A *La cacatua verda*, d'Arthur Schnitzler, Carlota Soldevila hi fa d'aristòcrata parisenca en vigílies de la revolució. (Foto: Barceló)

1977. Ja al Lliure, fa d'anunciadora dels assalts en el combat de boxa d'*Ascensió i caiguda de la ciutat de Mahagony* de Brecht. (Foto: Barceló)

Amb Anna Lizaran a *La senyora de Sade*, de Yukio Mishima, al Lliure. (Foto: Ros Ribas)

1980. Amb Juanjo Puigcorbé de gira a Girona amb *La bella Helena*.

revolució que s'estremeix d'emoció morbosa en el cabaret *La cacatua verda*; la governanta nassuda de *Leonci i Lena*, i, en un nou canvi de registre, Màrcia al shakespearà *Titus Andrònic* —un personatge masculí, adaptat per a ella—, la carrinclona tieta Tessman a *Hedda Gabler*, i encara recitadora a *L'armari en el mar* —novament Brossa— o en el muntatge de Martí i Pol *Amb vidres a la sang*.

La Lota, com la resta de la companyia cooperativa, també escombra, reparteix publicitat, fa cercaviles o està de guàrdia si no intervé en l'espectacle. Per exemple, quan refusa el paper de vella minyona a *Les tres germanes* perquè creia que encara podia interpretar la Maixa. I és, també, una mica la mare del grup: suavitza tensions, esdevé confident, soluciona problemes i, sobretot, quan l'economia d'aquells primers anys trontolla, aporta una generosa quantitat, el famós «milió de la Carlota», per sortir del pas, tenint-lo sempre a punt per si cal. I continua actuant amb una solidesa i un senyoriu que tothom li reconeix, sense

fer-se enrere davant de cap repte, com en *El balcó*, quan interpreta una prostituta madura vestida només amb un corsé i lluint una forma física i un tipus envejables en una cinquantina (en realitat, tenia seixanta-un anys!).

És la directora del circ en què s'ambienta el *Joaquín Murieta* i dona veu als versos solemnes nerudians amb la seva autoritat, és una molieresca dama a *El misantrop* i una mare plorosa i entranyable a *L'hèroe*, torna a fer de personatge masculí a *El vostre gust* i és una inoblidable Madame Gateau a *Un dels últims vespres de Carnaval*, interpretada en perfecta música francesa, aquella llengua que dominava i que practicava sovint en les visites a la tante Yvonne, la vídua de Ferran Soldevila. Quan es crea la Fundació Teatre Lliure - Teatre Públic de Barcelona és la més generosa dels membres del patronat: hi destina aquell milió de pessetes famós que havia entrat i sortit tants cops de caixa.

I encara hi incorpora molts altres personatges, sempre amb professionalitat i eficàcia: mare abnegada a *Lorenzaccio*, novament a *Les noces de Fígaro* —ara fent de Marcel·lina, però—, confident de la reina a *Maria Estuard*, recitant Marta Pessarrodona, J.V. Foix o Salvador Espriu, i un darrer paper al Lliure a *La serventa amorosa*. Amb algunes incursions al cinema i a la televisió, poques i seleccionades, i un epíleg en un nou i darrer espectacle brossià, *Carrer Sebastià Gasch*, a l'Espai Brossa. Vetllant per la continuïtat del projecte del Teatre Lliure després de la mort d'en Fabià, al costat de Montanyès, i puntal de la Fundació. Fins que s'apaga discretament, amb aquella seva elegància de gran dama, el 9 de febrer de 2005, als vuitanta-sis anys (i no els setanta-cinc que li atribuïen la majoria de necrològiques). Un centenari que calia recordar, com segur que és en el record de molts espectadors.

piu-piu

37

**UN PASTÍS PER
CELEBRAR QUE VULL
CRÉIXER I FER-ME GRAN!
EL VOLS TASTAR?**

Publicacions de l'Abadia de Montserrat piupiu@pamsa.cat · www.pamsa.cat · 93 245 03 03